

Sygn. akt II CZ 34/19

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Frąckowiak (przewodniczący)
SSN Paweł Grzegorzczak
SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa W. K.
przeciwko R. W.
o wydanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 12 czerwca 2019 r.,
zażalenia pozwanego
na wyrok Sądu Okręgowego w P.
z dnia 21 lutego 2019 r., sygn. akt IV Ca (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Powódka domagała się nakazania pozwanemu wydania nieruchomości rolnej położonej w miejscowości M. w gminie W. obejmującej działki o numerach ewidencyjnych 18, 30 i 137 o łącznej powierzchni 10,63 ha.

Sąd Rejonowy w M. wyrokiem z dnia 22 listopada 2018 r. nakazał pozwanemu, aby wydał pozwanej nieruchomość położoną w obrębie M., w gminie W., w powiecie [...], składającą się z działek o numerach 18, 30 i 137 o łącznej powierzchni 10, 63 ha w terminie dwóch tygodni od uprawomocnienia się orzeczenia. Z dokonanych ustaleń faktycznych wynika, że wskazana nieruchomość stanowi własność S. G. Działka nr 18 jest zabudowana budynkiem mieszkalnym.

Około 1970 r. S. G. przekazał to gospodarstwo Z. G. (ojcu powódki) w samoistne posiadanie, z uwagi na wyjazd wraz z rodziną do Stanów Zjednoczonych. Przez pewien okres ojciec powódki wraz z rodziną mieszkał w domu usytuowanym na działce nr 18, uprawiał nieruchomości rolną i zaspokajał potrzeby swojej rodziny. Około 2000 r. wydzierżawił ustnie nieruchomości W. W., ustalając czynsz dzierżawny na 1 tonę ziemniaków rocznie. W późniejszym czasie na takich samych warunkach dzierżawę tej nieruchomości przejął od swojego ojca pozwany.

Pismem z dnia 23 lutego 2016 r. ojciec powódki wypowiedział pozwanemu umowę dzierżawy, zobowiązując go do wydania nieruchomości najpóźniej do dnia 31 marca 2017 r. Pozwany w piśmie z dnia 18 lipca 2016 r. zaprzeczył, aby zawierał ze Z. G. umowę dzierżawy, czy też jakąkolwiek inną umowę dotyczącą tej nieruchomości. Podał, że około 15 lat temu objął tę nieruchomość w posiadanie samoistne po tym, jak właściciele wyjechali za granicę i zaczął ją uprawiać wraz z żoną. Opłacali podatek rolny i składali wnioski o dopłaty. Sprzeciwił się żądaniu wydania nieruchomości.

W dniu 5 sierpnia 2016 r. Z. G. złożył na piśmie oświadczenie stwierdzające, że opisaną nieruchomość otrzymał w posiadanie od rodziny G. w 1970 r., objął ją w posiadanie. Obecnie przekazuje to posiadanie swojej córce W. K. wraz z nabytymi uprawnieniami prowadzącymi do zasiedzenia. Zaznaczył, że nieruchomość wydzierżawił W., określając czynsz dzierżawny na jedną tonę ziemniaków rocznie. Z tego obowiązku wywiązuje się on do chwili obecnej. Podał także, że pismem z dnia 23 lutego 2016 r. wypowiedział umowę, oznaczając termin opuszczenia nieruchomości na dzień 31 marca 2017 r. Dalsze czynności związane z odzyskaniem nieruchomości powierzył córce W. K. Podpis na tym piśmie został złożony w obecności notariusza i przez niego poświadczony. Powódka pismem z dnia 7 sierpnia 2017 r. poinformowała pozwanego o treści oświadczenia ojca i wezwała go do niezwłocznego wydania nieruchomości. Pozwany od 2012 r. opłacał podatek rolny i leśny, jak też otrzymywał dopłaty bezpośrednie.

Sąd Rejonowy uznał, że żądanie powódki znajduje oparcie w okolicznościach faktycznych oraz podstawie prawnej w art. 705 k.c.

Pozwany w apelacji zarzucił naruszenie art. 195 § 1 i 2 k.p.c. w związku z art. 72 § 2 k.c. przez orzeczenie o obowiązku wydania nieruchomości tylko wobec niego, chociaż pozwany powinni być także K. M. i R. A. jako posiadacze nieruchomości oraz jego żona M. W., jak również W. W. poprzedni dzierżawca, wobec którego nie doszło do wypowiedzenia umowy dzierżawy. Zakwestionował przeprowadzoną ocenę dowodów oraz ustalenie, że wiązała go umowa dzierżawy ze Z. G. Zarzucił naruszenie prawa materialnego w odniesieniu do art. 508 k.c. i art. 705 k.c.

Sąd Okręgowy w P. zaskarżonym wyrokiem uchylił wyrok Sądu Rejonowego w M. i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Wskazał, że w odniesieniu do działek oznaczonych numerami 30 i 137 apelacja była bezzasadna. Podzielił ocenę dowodów i ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji. Zarzuty pozwanego odnoszące się do tych kwestii ocenił jako nieuzasadnione. Uznał, że ojciec powódki Z. G. objął nieruchomość w posiadanie, a niewykonywanie przez pewien czas władztwa w stosunku do niej nie może być utożsamiane z utratą tego posiadania. Przekazanie posiadania na rzecz córki było skuteczne. Pozwany nie posiadał tytułu prawnego do dalszego korzystania z nieruchomości, wobec skutecznego wypowiedzenia dzierżawy. Przekazanie przez W. W. bez zgody ojca powódki dzierżawy na rzecz pozwanego, jego syna, doprowadziło do faktycznego kontynuowania dzierżawy. Żądanie powódki dotyczące części nieruchomości obejmującej działki nr 30 i 137 trafnie zostało uznane za uzasadnione. Natomiast w stosunku do działki nr 18 prawidłowo pozwany wskazał, że skoro nie korzysta z tej działki, to nie posiada legitymacji biernej w odniesieniu do żądania wydania jej powódce. Nie zachodzi jednak współuczestnictwo konieczne osób korzystających z tej działki, ponieważ przeciwko każdej nich można wytoczyć oddzielne powództwo. Jednak Sąd Rejonowy nie wezwał powódki do sprecyzowania żądania i wskazania, w jakiej części ma nastąpić wydanie tej działki przez pozwanego, ewentualnie czy pozywa także inne osoby. W razie podtrzymania żądania w odniesieniu do części tej działki, zajdzie konieczność wydzielenia tej części przy udziale biegłego z zakresu geodezji. Żądanie skierowane do całej działki powinno być połączone z prawidłowym oznaczeniem strony pozwanej oraz zakresem ich posiadania. Sąd

Okręgowy uchylił wyrok Sądu Rejonowego na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Pozwany w zażaleniu zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez błędne przyjęcie, że były przesłanki do uchylenia wyroku Sądu Rejonowego w odniesieniu do działki nr 18, z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy, chociaż Sąd ten zbadał materialną podstawę żądania, rozpoznał wszystkie zarzuty i przeprowadził wszystkie zgłoszone dowody. Nie zachodzi także potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W postępowaniu toczącym się na skutek wniesienia zażalenia (art. 394¹ § 1¹ k.p.c.) na orzeczenie sądu drugiej instancji o uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., Sąd Najwyższy bada jedynie to, czy sąd drugiej instancji prawidłowo zinterpretował przewidziane w tym przepisie przyczyny – nierozpoznanie istoty sprawy lub konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości – oraz czy jego merytoryczne stanowisko uzasadniało taką ocenę. Tak określony zakres kontroli nie obejmuje oceny zasadności roszczeń ani merytorycznego badania stanowiska prawnego sądu drugiej instancji, jak też badania prawidłowości zastosowania przepisów prawa procesowego, które nie odnoszą się do precyzyjnie wskazanych w art. 386 § 4 k.p.c. podstaw uzasadniających uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji.

Z utrwalonej wykładni „nierozpoznania istoty sprawy” wynika, że dochodzi do takiej sytuacji, gdy orzeczenie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź zaniechano zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, do czego doszło z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb.Orz. 1936/315, z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, niepubl., postanowienie z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, niepublikowane, z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, z dnia

26 listopada 2012 r., I CZ 147/12 oraz z dnia 16 listopada 2012 r., III CZ 83/12, z dnia 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15, niepublikowane). Ponadto w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej, wówczas uchylenie orzeczenia uzasadnia względ na respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2015, nr 5 poz. 68, z dnia 23 września 2016 r., II CZ 73/16, z dnia 24 stycznia 2017 r., V CZ 92/16, niepublikowane).

Konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości zachodzi co do zasady jedynie wtedy, gdy merytoryczne rozpoznanie sporu przez sąd drugiej instancji wymagałoby przeprowadzenia przez ten sąd całego postępowania dowodowego. Potrzeba uzupełnienia jedynie braków postępowania dowodowego w określonej kwestii lub przeprowadzenia dowodów, które sąd pierwszej instancji bezpodstawnie pominął, nie usprawiedliwia podstawy uchylenia wyroku, gdyż sąd drugiej instancji, jako sąd merytoryczny, obowiązany jest uzupełnić postępowanie dowodowe na podstawie art. 382 k.p.c. w niezbędnym zakresie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2016 r., II CZ 1/16, niepubl.).

Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy w odniesieniu do działki nr 18, z uwagi na niewyjaśnienie i nierozstrzygnięcie, w jakim zakresie pozwany korzysta z tej działki oraz na jakiej podstawie inne osoby zajmują znajdujące się na niej zabudowania i jaką część tej nieruchomości. Od stwierdzenia tego stanu uzależnione jest określenie zobowiązania pozwanego, ewentualnie innych osób. Dokonanie ustaleń w tym względzie połączone jest z ewentualnością uzupełnienia postępowania dowodowego, czy przekształceniami podmiotowymi po stronie pozwanej, których nie można przeprowadzić w postępowaniu apelacyjnym (art. 391 § 1 zdanie drugie k.p.c.).

Z tych względów zażalenie jako pozbawione uzasadnionych podstaw zostało oddalone na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

